

AQUESTA TERRA ÉS MEVA

***White Material* (2009) de Claire Denis**

En un dels moments més bells de *White Material*, Maria (Isabelle Huppert), empetitida i abillada amb un estival vestit rosa, es queda sola en un camp; amb la mirada posada de costat a un infinit que sembla no trobar. Darrere d'ella contemplem un camí de terra, aspre, que s'allarga diversos metres cap a endavant. El camí està protegit per alts arbustos verds i algun que un altre arbre que donen compte de com salvatge és el lloc. Sembla com si Maria hagués quedat anodada, gairebé anul·lada, per un paratge que no entén, o pitjor encara, per un paratge que l'ha abandonat. I en aquest moment entendrem que *White Material* és, principalment, la història de la relació d'aquesta dona amb una terra que l'expulsa. Molt a pesar que ella la consideri, amb o sense raó, seva.

L'última pel·lícula de la directora francesa Claire Denis, *White Material* ens transporta de nou a Àfrica com a anys enrere ja ho havien fet altres pel·lícules seves com *Chocolat* (1988) o *Beau Travail* (1999). En aquest cas, la història gira al voltant de Maria Vial, una conreadora de cafè, d'origen francès, qui es resisteix a abandonar el seu negoci, en un qualsevol país africà, malgrat el caos i el perill creixent que s'està produint en aquell territori. Maria és una dona tossuda, orgullosa i que, lluny de decantar-se per algun dels bàndols, només té ulls per a la seva plantació de cafè, per conservar-la costi el que costi. Si el país sense nom on es situa l'acció, metonímicament, pot ser entès com la representació de qualsevol territori africà en un

estat de descolonització, la posició de Maria pot ser entesa com la de qualsevol ciutadà europeu que, cec o absortit en les seves pròpies lluites, no aconsegueix veure ni entendre els problemes del continent africà. Denis, allunyada de qualsevol valoració moral sobre el conflicte (que pot llegir-se com social, territorial, polític, etc.), prefereix posar el seu focus d'atenció a Maria i el seu afany de no cedir ni un centímetre de les seves terres. Possiblement, ningú millor que Huppert per encarnar a aquesta dona menuda i d'aspecte feble però que, al seu torn, transpira magnetisme i força veraç. Un productiu binomi que li dona sempre excel·lents resultats a l'actriu.

Consolidada ja com a marca de la casa, Denis manté el «ús tàctil de la càmera [...] que se centra en la pell, s'aproxima a ella i gairebé l'acaricia»¹, encara que d'una forma una mica més universal; combinant-ho amb l'acostament al paisatge africà, a les terres, a la pols que sobrevola aquestes terres. D'una banda, la directora conserva l'acostament als cossos, amb especial afany al petit però ferm cos d'Isabelle Huppert; aquesta vegada, enquadrada en grans i infinits paisatges. Una aproximació especialment rellevant en uns primers plànols reiteratius del perfil de l'actriu. Primers plànols que semblen intentar dirimir els veritables pensaments d'un personatge que ens pot resultar ambigu a l'hora de desxifrar els seus desitjos. No obstant això, un dels aspectes més interessants de *White Material* és la translació que fa Denis d'aquesta manera de rodar els cossos a la seva manera d'apropar-se a la terra, al paisatge, a allò inert. La càmera capta els grans de cafè que Maria arracona amb les seves cames, i sentim que nosaltres els estem arraconant; la càmera fa que ens ennuvoli la vista la pols que aixeca l'helicòpter dels soldats

¹ SCHOLZ S. y SURMA H. «Exceeding the limits of representation: Screen and/as skin in Claire Denis' Trouble Every Day (2001)», en *Studies in French Cinema*, vol. 8, núm. 1, 2008, pág. 10.

francesos que adverteixen a Maria que ha d'abandonar el lloc, la càmera ens fa respirar l'aire d'aquests paisatges que se'ns presenten tan bells com a misteriosos.

En la seva vessant narrativa, sembla que amb *White Material* Claire Denis ha preferit aplanar el terreny a una història que, tot i que no renuncia a certs aspectes intrínsecs en la seva filmografia com les marcades el·lipsis o els salts temporals, en gran mesura està explicada de forma ordenada, fet que no va en detriment d'aconseguir enredar-nos en una permanent sensació d'estranya hipnosi. Una decisió que un servidor agraeix i aplaudeix ja que en alguna ocasió s'ha trobat amb obres *denisianes* en les quals, innecessàriament, l'embolcall brillava en l'excés, és a dir, els arbres impedien veure el bosc.

En una recent conversa amb la meva col·lega i amiga Laura Menéndez, de qui es pot llegir un excel·lent text sobre les constants estilístiques i temàtiques de Claire Denis en aquest mateix nombre, debatíem sobre quin film de la directora francesa recomanaríem a algú que volgués imbuir-se en la seva peculiar filmografia. Ella, possiblement una de les majors entusiastes de l'obra de la genial Denis amb qui jo m'hi hagi topat, defensava la torbadora *Trouble Everyday* com la millor proposta per a una hipotètica cerimònia d'iniciació. No obstant això, qui escriu aquestes línies creia haver identificat en *White Material* aquest primer llindar que creuar per endinsar-se al món *denisià*. Diverses raons, algunes de les quals he volgut desenvolupar en aquest escrit, m'inclinen, paradoxalment, per aquest últim film. Encara que principalment tot tingui a veure amb el fet que *White Material* és un film que s'erigeix net, clar, tremendament lluminós i amb complet respecte per part de Denis als paisatges d'un Àfrica devastada per dins malgrat la seva resplendent bellesa exterior. Un film que conserva aquesta força hipnòtica,

captivadora sense necessitat d'excedir-se amb certes propostes formals i narratives d'anteriors treballs de la realitzadora. De vegades, menys és més.

La meva opinió, que no hagi malentesos, gens té a veure amb el fet de trobar en l'última pel·lícula de la directora francesa un text més accessible, més comprensible, podríem dir, que també ho és. No ha de malinterpretar-se que identifico a una Claire Denis caiguda en el parany de l'amansiment pel pas del temps o per la presència d'una arxiconeguda actriu com Isabelle Huppert; parany, cal dir, en la qual ja ha caigut més d'un cèlebre director anteriorment. I no identifico l'anterior perquè considero que *White Material* no acovardeix les característiques habituals del cinema de la directora francesa, sinó que, en un gran exercici de constricció i pols ferm, depura i filtra un dels estils de narració i adreça més reconeixibles al cinema contemporani europeu.